

L'IEC i Menorca

JOAN F. LÓPEZ CASASNOVAS

Professor i escriptor

ÉS ACONSELLABLE que cada generació reescrigui la seva pròpia història i faci la seva lectura crítica de la cultura pròpia; però per a açò caldrà que no ignori el seu passat. Des del dia 5 d'aquest mes roman oberta a la seu de l'Institut Menorquí d'Estudis (a l'edifici de Can Victory al camí des Castell, Maó) l'exposició que celebra el Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC); podríem ben anar-hi.

En general, la commemoració d'una anyada tan fèrtil per a la cultura catalana com va ser la de 1906 no ha estat prou divulgada. Clar que per a açò caldria comptar amb uns mitjans de comunicació de masses poderosos i aquí no sols no els tenim sinó que els majoritaris dins la nostra societat passen olímpicament de la cultura catalana. La ignoren, alguns fins i tot la menyspreen i li són hostils.

Ara fa cent anys, la nostra nació cultural vivia una conjuntura expansiva. De la mà del noucentisme, Eugeni d'Ors volia fer l'exaltació quotidiana de la ciutadania i s'imposava la *missió* de publicar la gran aventura literària de la seva vida, el *Glossari*, a partir de l'1 de gener de 1906, al diari *La Veu de Catalunya*. Prest, la que fou la columna periodística més influent de la Catalunya dels primers trenta anys del segle xx es va consolidar no sols com a autoretrat magnífic del mateix autor, sinó també com l'indiscutible dietari

intel·lectual de tota una generació. Xènius, el glossador, es va convertir en un vertader periodista d'idees que pretenia recollir les «palpitacions dels temps». El mateix any sis la poesia en català donava a la llum tres llibres, tres joies literàries de referència: *Els fruits saborosos* de Josep Carner; *Enllà*, de Joan Maragall, i *Horacianes*, de Miquel Costa i Llobera.

La intel·ligència política d'Enric Prat de la Riba havia aconseguit treure el màxim rendiment de la legislació espanyola, primerament des de la Diputació de Barcelona (llei provincial de 1882) i després, del Decret de 18 de desembre de 1913, que autoritzava la unió de províncies de l'estat espanyol «per a fins exclusivament administratius», des d'un organisme que ajuntava les quatre «províncies» del Principat de Catalunya: la Mancomunitat (1914), que va suposar el primer estadi d'autonomia política. L'esperit creatiu de la societat hi va fer la resta, sempre comptant amb les bases del poc poder que es tenia. La palanca de la Mancomunitat va permetre el salt qualitatiu que la societat catalana reclamava. El mateix any sis el gran filòleg manacorí, Mn. Antoni M. Alcover, presidia el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, una fita que es proposava, entre la ciència i la passió, endegar el procés seminal de dur una llengua d'un passat gloriós cap a un futur que hom volia esplèndid. Tornarà qualque dia un entusiasme col·lectiu per la nostra llengua i la cultura semblant a aquell?

Sols un any després, el 1907, es constituïa l'IEC, que es defineix com «l'acadèmia catalana de les ciències i les humanitats» i que té la missió de vetlar per tot el tresor de la nostra cultura, com ja es deia en el dictamen de l'acord fundacional. Una entitat d'alt nivell científic i intel·lectual que havia d'encapçalar la tasca fonamental de suplència de tot allò que l'estat espanyol no donava i que calia a la cultura catalana per esdevenir una cultura dinàmica i moderna.

Institucionalitzar la cultura era un dels propòsits marcadament noucentistes. L'empenta civilitzadora i de recuperació de la identitat que havia engegat el grup de la Renaixença madurava d'aquesta manera en una obra de construcció d'una cultura nacional. I un menorquí, el doctor Francesc Camps i Mercadal, es vinculava decididament amb el grup intel·lectual d'aquells orígens. Quan semblam instal·lats en una de les etapes més depressives i grises de la nostra història política recent, en què potser és ver allò que «del poc que tenim ara no sabem fer-ne l'ús que cal», a part de sortir als carrers de Barcelona a cridar que volem decidir a ca nostra, convendria molt tenir en compte aquell moment de gran empenta nacionalitzadora..., per superar, si més no, l'estretor dels nostres límits d'ara.

Llavors es deia, com si es tractàs d'un eslògan, que el que calia era «definir una llengua, construir una cultura». La codificació es va fer: l'Ortografia de l'any 1913, la Gramàtica de l'any 1918, el Diccionari de 1932. Se superava així una vella situació de desorientació que patien els escriptors i les normes constituïen eines imprescindibles per situar el català l'altura de les grans llengües de cultura. Fou l'obra de Pompeu Fabra, el seny ordenador de la llengua catalana, que sortia de l'esforç canalitzat a través de l'IEC i que era finalment acceptat tant a les Illes Balears com al País Valencià i arreu dels territoris on el català es parla. No oblidem que un grup de menorquins, agrupats entorn del doctor Camps, accepten i apliquen les normes de l'Institut tres setmanes després d'haver-se publicat (24/1/13): així es diu i es fa a la revista *Llum Nova* (15/2/13), que s'editava a Es Migjorn Gran. I un altre menorquí, Francesc de Borja Moll, normalitzarà segons les normes de l'IEC l'ortografia del gran Diccionari iniciat per Mn. Alcover i tindrà una participació decisiva en la codificació de les formes balears dins la comuna gramàtica catalana.

Igual van fer les entitats i els escriptors valencians, reunits a Castelló de la Plana, per acord signat el 21 de desembre de 1932. Des del moment en què van ser acceptades també per balears i valencians, aquestes Normes es van popularitzar amb rapidesa i van vehicular la producció editorial, l'Administració Pública, els organismes docents i el món educatiu (en tots els cicles, des de l'infantil fins a l'universitari) i, en definitiva, orienten els hàbits de lectura i escriptura de tots els catalanoparlants i dels catalanòfils de tot el món. Havíem entrat en el bon camí per assegurar un futur a l'idioma. Fixem-nos-hi bé, per a vergonya de Rita Barberà i els seus companys de partit a València, tan secessionistes ells i esquenagirats al propi país: les Normes de Castelló, que recollien la unitat de la nostra llengua foren publicades llavors per l'Ajuntament de València! Menorquins com Mn. Josep Salord, Andreu Murillo i seminaristes dels anys 60 van seguir els cursos de català de *Lo Rat Penat*, la societat cultural valenciana.

Gràcies a la col·laboració de l'IME, la secció filològica de l'IEC s'ha reunit dues vegades a Menorca. La primera tingué lloc el 8 i 9 d'octubre de 1993, l'altra ha estat els dies 11 i 12 d'enguany.

Recordem finalment que l'IEC va ser reconegut com a corporació acadèmica, científica i cultural «cuyo ámbito de actuación se extenderá a las tierras de lengua y cultura catalanas», segons estableix un Reial Decret del novembre de 1976. En el parlament que Salvador Giner va fer en l'acte d'inaugurar l'exposició itinerant a Menorca explicà el moment de consolidació i expansió que viu la institució que el sociòleg presideix. Llarga vida a l'IEC!

Diari de Balears, 7 de desembre de 2007. Reproduït a *Última Hora*, edició de Menorca, 9 de desembre de 2007.